

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum virtutes intellectuales consistant in medio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

Tex. 22. & 23. to. 3.

Cap. 3. & 4. tom. 1. 2. Ethic. cap. 6.

Art. 1. huius quæst.

q. 3. art. 3.

Cap. 3. to. 5.

Tex. 5. to. 3.

in cor. ar.

Lib. 2. perhi. cap. 16. to. 1.

secundum ipsius appetitus dispositione. quo ad dirigere uero, ut dictum est, ipsa intellectualis uirtus est regula & nostro lumini rationis naturalis & appetitui commensuratur, ut superius declaratum fuit. Eadem etiã rone uirtutis intellectualis secundum se mensura, nec practice, nec speculative est aliquid uirtutis generis: procederet enim in infinitum. Sed uirtutum moralium mensura, quia est obiectum nostra, uel diuina regula modificatum: ideo aliud uirtutis genus ad quod pertinet mensura illa, mensura est: aliquid autem uirtutum intellectualium, puta prudentie & scientie, quæ ad principia se notaxaminant, mensura quoque aliquid uirtutis generis secundum se, & ex parte nostra est: primariã autem uirtutum intellectualium, scilicet intellectus & synderesis, mensura. Et ex parte nostri, non est aliqua uirtus, sed solũ naturale lumen ex parte nostra, & res cognita secundum se. Et sic patet: respectu ad omnia obiecta.

proceditur in infinitum in uirtutibus. ¶ 3 Præ. Medium proprie est inter contraria, ut patet per Philosophum in 10. *Metaph. sed in intellectu non uidetur esse aliqua contrarietas, cum etiam ipsa contraria secundum quod sunt in intellectu, non sint contraria, sed simul intelligantur, ut album & nigrum, & sanũ, & agrũ. ergo in intellectualibus uirtutibus non est medium.

SED CONTRA est, quod ars est uirtus intellectualis, ut dicitur in 6. *Eth. & tamen artis est aliquid medium, ut dicitur in 2. Eth. ergo etiam uirtus intellectualis consistit in medio.

RESPON. Dicendũ, quod bonũ alicuius rei consistit in medio, sicut quod conformatur regulæ, uel mensuræ, quã contingit transcendere, & ab ea deficere, sicut dictũ est. Uirtus autem intellectualis ordinatur ad bonũ, sicut & moralis, ut supra dictũ est: unde sicut quod bonũ uirtutis intellectualis se habet ad mensurã, sic se habet ad rationem mediũ. Bonum autem uirtutis intellectualis est uerum: speculatiuã quidem uirtutis uerum absolute, ut in 6. *Ethic. dicitur: practica autem uirtutis uerum secundum conformitatẽ ad appetitum rectum: uerum autem intellectus nostri absolute consideratũ, est sicut mensuratum a re. Res. n. est mensura intellectus nostri, ut dicitur in 10. *Meth. Ex eo. n. quod res est, uel nõ est, ueritas est in opinione & in oratione. Sic igitur bonum uirtutis intellectualis speculatiuæ consistit in quodã medio per conformitatẽ ad ipsam rẽ, sicut quod dicitur esse quod est, uel nõ esse quod nõ est, in quo rõ ueri consistit. Excessus autem est sicut affirmatiõem falsam, per quam dicitur esse quod non est: defectus autem accipitur sicut negatiõem falsam, per quam dicitur non esse quod est. Verum autem uirtutis intellectualis practica comparatum quidem ad rem, habet rationem mensurati: & sic eodem modo accipitur mediũ per conformitatẽ ad rem in uirtutibus intellectualibus practicas, sicut in speculatiuis: sed respectu appetitus habet rationem regulæ & mensuræ: uel idem medium, quod est uirtutis moralis, et est ipsius prudentie, scilicet rectitudo rationis: sed prudentia quidẽ est istud medium ut regulãtis & mensurantis, uirtutis autem moralis ut mensurata & regulata. Similiter excessus & defectus accipitur diuersimode utrobique.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod et uirtus intellectualis habet suam mensurã, ut dictum est, & per conformitatẽ ad ipsam accipitur in ipsa medium.

AD SECUNDUM dicendum, quod non est necesse in infinitum procedere in uirtutibus: quia mensura & regula intellectualis uirtutis nõ est aliquid aliud genus uirtutis, sed ipsa res.

AD TERTIUM dicendũ, quod ipsa res contrarietate non habet contrarietate in aia, quia unum est rõ cognoscendi alterum: & tamen in intellectu est contrarietas affirmationis & negationis, quæ sunt contraria, ut dicitur in fine *Perihermenias. Quãuis enim esse & non esse non sint contraria, sed contradictorie opposita, si

considerentur ipsa significata prout sunt in rebus, quia alterum est ens, & alterum est pure non ens: tamen si referantur ad actum animæ, utrunque ponit aliquid esse, unde esse & non esse sunt contradictoria: sed opinio, qua opinamur quod bonum est bonum, est contraria opinioni, qua opinamur quod bonum non est bonum, & inter huiusmodi contraria medium est uirtus intellectualis.

ARTICVLVS IIII.

Utrum uirtutes theologice consistant in medio.

Super Qualitates singulorum quartum articulum quartum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod uirtus theologica consistat in medio. Bonum enim aliarum uirtutum consistit in medio: sed uirtus theologica excedit in bonitate alias uirtutes, ergo uirtus theologica multo magis est in medio.

¶ 2 Præ. Medium uirtutis moralis accipitur quidem secundum quod appetitus regulatur per rationem, intellectualis uero secundum quod intellectus noster mensuratur a re; sed uirtus theologica & perficit intellectum & appetitum, ut supra dictum est. ergo etiam uirtus theologica consistit in medio.

¶ 3 Præ. Spes quæ est uirtus theologica, medium est inter desperationem & præsumptionem; similiter etiam fides incedit in medium inter contrarias hæreses, ut Boetius dicit in li. de duabus naturis. quod enim consistemus in Christo unam personam & duas naturas, medium est inter hæresim Nestorij, qui dicit duas personas & duas naturas, & hæresim Eutycis, qui dicit unam personam & unam naturam. ergo uirtus theologica consistit in medio.

SED CONTRA. In omnibus, in quibus consistit uirtus in medio, contingit peccare per excessum, sicut & per defectum; sed circa Deum quæ est obiectum uirtutis theologice, non contingit peccare per excessum, dicitur enim Eccles. 4. Benedicentes Deum, exaltate illum quantum potestis: maior enim est omni laude. ergo uirtus theologica non consistit in medio.

RESPON. Dicendũ, quod sicut dictum est, mediũ uirtutis accipitur per conformitatẽ ad suã regulam, uel mensuram secundum quã contingit ipsam transcendere, uel ab ea deficere. Uirtutis autem theologice duplex potest accipi mensura. Una quidẽ, secundum ipsã rationem uirtutis, & sic mensura, & regula uirtutis theologice est ipse Deus. Fides nostra regulatur sicut ueritatem diuinam, charitas autem secundum

¶ Nar. 4. eiusdem 6. q. dubium occurrerit de illa propositione uniuersali assumpta in littera, arguendo in oppositum. In omnibus in quibus uirtus consistit in medio, contingit peccare per excessum & per defectum. Uidetur enim hoc haberi de iustitia, nam consistit in medio, & non contingit peccare in se uno modo, per defectum. Quilibet autem iustitiam facies, uel lat equalitate, uel declinat in minus uel in plus, cui dicitur equalitate, si enim declinat in minus illi, non deficit in iustitia, ut patet in commutatiuitate, & etiam in distributiua. In qua quis maius quam persona mereatur dicitur, ideo uoluntatem, quia alterum inuit hic excessus. ¶ Ad hoc dicitur, quod medium iustitie consistit in uoluntate utroque modo, scilicet per excessum & defectum: diuersimode tamen contingit hoc circa medium iustitie, & alteram uirtutum, nam extrema mediũ aliarum uirtutum consistunt diuersimode, in quibus quæ est uirtus theologice, non contingit peccare per excessum, ut patet in 2. Ethicorum. & propterea alio uino peccatur secundum excessum, & alio peccatur secundum defectum. Extrema autem mediũ iustitie non consistunt diuersimode, & propterea in eo & eodem uino peccatur per excessum & defectum, non solum uno modo, sed uno actu in uero, ut patet in 2. to. simul enim uoluntur medium minus alteri, & plus fibi creando: & simile est distributionis uoluntione. simul enim in